

חיי שרה
גליון 66 התשע"ד
שבת שלום
ומבורך!

אשכול יוסף

חידושים נפלאים ועונג שבת בפרשת השבוע
נזאת הצב"י רבי יוסף חי סימון טוב שליט"א מוחה"ס "כרם יוסף"
ראש ישיבת המתמידים "אור התורה" ליומי דפגרא לצעירים מצטיינים ירושלים ת"ו

בברכת מורנו ורבננו רבותינו הגאונים ראשי הישיבות, הגאון הגדול רבי **נושה צדקה שליט"א** ר"י "פורת יוסף" והגאון הגדול רבי **דוד כהן שליט"א** ר"י "חברון"

היתה זקינה ונפטרה בשיבה טובה והאריכה ימים עד קכ"ז שנה. והיינו שעל אדם שנפטר זקן אין העולם מתעוררים כל כך לבכי על פטירתו, על כן כיון ששרה היתה זקינה ורצה אברהם אבינו לעורר את כולם לבכי, לכך הקדים דברי הספד שיבינו כולם גודל האבידה ויבכו כולם.

ביאור ה'

שלא לעכב קבורתה דכל הממהר להוציא מטתו הרי זה משובח
עיי"ל על פי מה ששנינו (מ"ק נג.) שעל כל המתים הממהר להוציא מטתו הרי זה משובח, חוץ מאביו ואימו. וביאר בשבט יהודה (ס"ז א"ט ג') שכל זמן שלא נקבר המת יש צער לגוף ולנשמה, ואין לו מנוחה עד הנחתו בקבר. ורבינו ירוחם כתב שבשאר מתים הרי משובח לפי שנראה כמקבל מאהבה גזירת מלך. ומעתה יש לומר שאברהם אבינו לא רצה לבכות לפני ההספד שלא לעכב קבורתה, ואחרי שהספידה כשבאו לקבורה בכה.

ביאור ו'

בשעת ההספד כבר חלפו שלושה ימים הראשונים לבכי
בספר **כסף נבחר** (הצ"ח נ"ג טל"ז אורות) הוסיף להקשות מה שדרשו חז"ל (ק"י ט' ז') "ויבא אברהם" מיהיכן בא? מהר המוריה! והלא פעמים רבות נאמר בתורה "ויבא" ולא התקשו חז"ל מהיכן בא?
ומתרץ שהיה קשה לחז"ל למה הקדים אברהם את ההספד לבכי, ועל זה תירצו מהיכן בא, מהר המוריה. כי המרחק מהר המוריה עד למקום פטירתה של שרה היה שלושה ימים, כשם שבהליכתו אל מקום העקידה הלך שלושה ימים, כמבואר בכתוב. וממילא כיון שכבר חלפו להם שלושה ימים ראשונים לבכי, לכך הקדים עתה ההספד לבכי, [כלומר די"ל שמתוך ההספד בכה עוד מעט].

כעין זה מצאתי לבעלי **התוספות** עה"ת שתירצו בשם **ריב"א** שאברהם אבינו בא ממקום אחר, ומצא בני ביתו שכבר עסקים בהספד, לכך היה עוסק עמהם בהספד תחילה. [ועיין **בחת"ס** שהקשה שמתחילה אבילות רק מסתימת גולל, אך צ"ב שריב"א לא פירש שבני ביתו של אברהם עסקו באבילות אלא בהספד, והיינו שכבר בכו ג' ימים, ומסתמא אין הבכי להיות בזמן האבלות].

ביאור ז'

כוונת הכתוב שאברהם אמר רק צידוק הדין וזה קודם לבכי
מפורסמים דברי **הרמב"ן** בתורת האדם שכתב להביא ראיה שמספידים על נשים ממסכת מגילה (מ:). שרפרם הספיד כלתו, וכן נפסק **בשו"ע** (יור"ד ס"ז סמ"ד ס"ג). ומקשים **העולם** למה רבינו **הרמב"ן** הרחיק לכת להביא ראיה מרפרם ולא הביא ראיה פשוטה מאברהם שהספיד לשרה, ועיין בזה ד' תירוצים **בכרם יוסף** מגילה (עמ' תשפ"ג, ועמה ראיתי עוד נ"ג ט"ל אורות ש"י שש"פ שאין מספידין נשים הספידה מדין שהיתה נציאה גדולה וטפל אליה נצטאה).
ועתה ראיתי בספר **טללי אורות** שהביא מספר **פרפרת משה** שתירץ שהיה שונה הספדו של אברהם מכל הספד אחר, כי כאן הכוונה שאברהם אמר צידוק הדין ברבים, להורות לכולם שאין בליבו כל הרעור וטענה ח"ו על שמתה שרה בשל העקידה, ולכן הקדימו לבכי, כי צידוק הדין קודם לבכי, ועדיין לא הספיד לשרה כהספד של רבים לדבר במעלת ושבח הנפטר, ולכן לא הביא **הרמב"ן** ראיה מאברהם אבינו שמספידים גם נשים.

"ויבא אברהם לספוד לשרה ולבכותה"

דרך העולם לבכות ואח"כ להספיד ובפרט על אדם גדול, [וכמבואר גם בגמ' (מו"ק כז:)] ג' ימים ראשונים לבכי ושבעה להספד. וקשה מדוע אברהם הספיד תחילה?

ביאור א'

כשהאדם בצער גדול ונורא ליבו כאבן ואינו יכול לבכות
בספר **טל אורות** (נפשקון) להגאון **רבי מאיר פאפריש** כ"ץ זצ"ל תלמיד **האריז"ל** מתרץ כי ידוע שבשעה שיכבדו היגונות על האדם, יהיה ליבו כאבן עד שלא יוכל לבכות כמ"ש במ"א בפירוש הפסוק (ויחיהו ט' כ"ג) "מי יתן ראשי מים ועיני מקור דמעה ואבכה יומם ולילה". לכך הוצרך אברהם אחרי שבא מקבורת תרח לספוד תחילה כדי לעורר הדמעה.

ביאור ב'

בא מקבורת תרח ואם היה בוכה תחילה היו סבורים שעליו בוכה
הגאון **רבי יהונתן איבשיץ** זצ"ל בספרו **תפארת יהונתן** (נפשקון) מתרץ על פי מה שמצינו **במדרש** (ק"י ט' ז'): "ויבא אברהם לספוד לשרה ולבכותה" מהיכן בא, ר' לוי אמר מקבורתו של תרח בא. ועל כן אם היה תחילה בוכה היו סבורים המון העם שעל אביו הוא מבכה, אך אברהם אבינו חפץ שידעו הכל שבוכה בשביל שרה אמנו.

ביאור ג'

לפי שמתה שרה מהעקידה יאמרו שבוכה מתחרט מהעקידה
לכאוי יש לומר בפשיטות שכאן לא יכול היה אברהם להקדים את הבכי, כי אם היה מקדימו היו סבורים העולם שבוכה ומתחרט על שעקד את יצחק שבעטיו מתה שרה, כדאיתא **בילקו"ש** (נלאש"ט כ"ג) שמתה שרה מאותו צער ולפיכך נסמכה פרשת העקידה ליהיו חיי שרה. לכך היה מוכרח אברהם להקדים את ההספד על שרה ואחר כך לבכות, ואז ראו הכל שאינו מתחרט על מעשה העקידה אלא בוכה על עצם פטירת שרה.

ומצינו **במדרש** (צ"ר נ"ח ז') **ובמתנות כהונה** (טז), "ויקם אברהם מעל פני מתו" מלמד שהיה רואה מלאך המות מתריס נגדו, לאמר על ידך מתה שרה, אילו לא עקדת את בנך עדיין לא היתה מתה שרה, ועיין עוד **בפרקי דרבי אליעזר** (פרק ל"ג). ומכל זה יש סעד וחיזוק למה שפירשנו בס"ד. [כאן העיר **הגר"ד פורסקי** זצ"ל ר"י פונוביז' שהיה מקום לחשוב שאחר עבודת עשרה נסיונות בהם נתנסה אברהם ועמד, ועל כולנה נסיון העקידה, יתן לו היצר מעט מנוחה. אך לא כן דרכו של היצר, אלא הרי הוא ניצב כל רגע ורגע על משמרתו, ואף לאחר שהתעלה אברהם למדרגתו הנשגבה עדיין מנסה היתר ללוכדו ברשתו].

ביאור ד'

כיון שהעולם לא בוכים על פטירת זקן הקדים ההספד שיבכו
בספר **דברי מהרי"א** להגאון **רבי יהודה אסאד** זצ"ל תירץ על פי מה שכתב בעל הטורים שלכן כתוב כי זעירא על לבכותה, מפני ששרה כבר

דברי חיזוק

לעילוי נשמתו הטהורה של רבינו הקדוש מרן עט"ר צוקל"ה

אברהם אבינו בוחר להספיד את שרה על השקעתה בחינוך הילדים יותר ממה שלא חטאה כל ימיה! אך כיון שכל ימיה לא חטאה היאך נצטערה בצער העקידה עד כדי מיתה?

דרשו רבותינו ז"ל בילקוט"ש (בראשית כ"ג, וע"ע במד"ר נח) "ויבוא אברהם לספוד לשרה" מהיכן בא? ר' לוי אמר מקבורתו של תרח לשרה בא, א"ל ר' יוסי והלא קדמה קבורתו של תרח לקבורתה של שרה שתי שנים, אלא מהר המוריה בא ומתה שרה מאותו צער, לפיכך נסמכה פרשת העקידה ליהיו חיי שרה.

ביאר מרן הגרא"מ שך זצ"ל שר' לוי נתנון לומר מהיכן בא אברהם לספוד לשרה, על מה הספידה? מקבורתו של תרח! כלומר מקבורת העבודה זרה של תרח אביו, והיינו, שאברהם אבינו ע"ה הספיד לשרה שכל הכוחות הגדולים שסיגל לעצמו ועל ידם ביער את העבודה זרה כל אביו, היה זה אודות שרה אשתו, שתמכה ועודדה אותו, ובזכותה הצליח לבקר את העבודה זרה של תרח.

ורבי יוסי ביאר שאברהם אבינו ע"ה בא להספיד את שרה מהר המוריה, כלומר בדבר עקידתו של יצחק, דהנה יצחק כאשר נקרא על ידי אברהם אבינו לילך לעקדה, כתוב "וילכו שניהם יחדיו" בעצה אחת, הרי שיצחק אבינו ע"ה הלך מתוך רצון ושמוחה, למסור עצמו על קידוש השם, וקשה הרי כל אותו הדור היה מלא גילולים ושיקוצים, ואיך יחד עם זאת הולך יצחק בדעה אחת עם אביו, ומניין לו כוחות למסירות נפש כל גדולה. אלא ודאי כל זה מכח שרה אמונו, שהשרישה בבנה ביצחק תורה ודעה, חיבבה אותו וצמחה עליו מכל משנה, לגדלו לתורה ויראת שמים טהורה וצרופה, וכמו שמוצינו גבי ישמעאל שעמדה על המוטור לבל ילמד יצחק מדרכיו הרעים ולכך סילקה אותו מביתם, ומכוחה עקד יצחק עצמו על גבי המזבח, וזה כוונת המדרש: מהיכן בא אברהם להספיד את שרה? ממעשה העקידה בהר המוריה!

ומתוך ביאורו המופלא של מרן הגרא"מ שך זצ"ל מבואר שכאשר אברהם אבינו ע"ה בא להספיד לשרה, ביום מותה, כאשר מתו מוטל לפניו, ולהמליץ יושר בעדה, לעשות לה נחת רוח לפני הש"ת. לדעת ר' יוסי, לא בחר אברהם להספידה בדבר שהוא לכאורה גדול יותר, שלא חטאה כל ימיה, כמו שדרשו חז"ל וברש"י "מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים", למה נכתב כך? לומר לך, בת מאה ככת עשרים לחטא, מה בת עשרים לא חטאה שאינה בת עונשין אף בת מאה בלא חטא, ובדאי אברהם ידע זאת היטב.

ותמונה כיון ששרה אמונו ע"ה, מאה עשרים ושבע שנים לא חטאה, למה אברהם אבינו ע"ה מספידה רק מהר המוריה, מזכותה בעקידת יצחק אבינו ע"ה, הלא יכול היה להספידה שכל ימיה לא חטאה, לא רוב ימיה אלא כל ימיה חיה, מאה עשרים ושבע שנים ללא חטא?

אלא מבואר מכל זה עד כמה גדול מעלת וחובת חינוך הבנים, שכאשר אברהם אבינו בא להמליץ יושר על שרה אמונו, כשמתו מוטל לפניו, אינו בוחר להספידה שכל ימיה לא חטאה, ואף לא חטא אחד! אלא שהטיבה והשקיעה לחזק את בנה את יצחק, לעמוד על משמרו חינוך ילדיה, ולגדלם לתורה וליראת שמים, זה כור המבחן של האדם בעולם הזה יותר מאשר שלא יחטא בעצמו מאה עשרים ושבע שנים! והדברים נפלאים ומבהילים!

לאור הדברים האלה קשה היאך שרה שכל ימיה לא חטאה, וכולה היה זון וטוהר וקדושה, תצטער עד כדי כהלת מיתה מחמת ציווי העקידה?

ונראה לתרץ שודאי שרה לא נצטערה על עצם עקידתו ופטריתו של יצחק, אלא כיון שכל ימיה גידלתו לתורה, ומסרה נפשה לחנכו לתורה ומצוות, והיתה רגילה לעודדו ולהמריצו שישקוד על דלתות תורה"ק, הייתה חפצה יותר שבנה יהיה על קידוש ה' משימות על קידוש ה', כדי שימשיך להגות בתורה"ק ולהנהיג הדור עוד באדם הימים את ישראל ביד רמה אחרי אביו אברהם, להשיב ליבם לאבינו שבשמים, ולכן נצטערה בהבינה כי נלקח יצחק מקרבה, ומרוב כאבה ע"ה פרחתה נשמתה.

כזה היה רבינו הקדוש מרן רבינו עובדיה יוסף צוקל"ה כעמוד האש ההולך לפני המחנה. לא הסתפק בהתנדדות הנבואה בתורה, לא הסתפק בדקדוק המצוות קלה כבחמורה, היה מיקל לאחרים ומחמיר לעצמו, לא הסתפק בכל מפעל חייו ספריו ותלמידיו וזכיו הרבים, לא ולא! אלא היה כואב על כל תינוק ותינוק שלא נמצא בבית רבן, על כל תינוק ותינוק שלא מתחנך בתלמודי התורה, חינוך הילדים היה אצל רבינו למעלה מן הכל! אבל למעלה מהכל!!

וכשרוצים לספוד לרבינו, ולעשות לו נחת רוח, זה אך ורק על ידי העברת עוד ועוד תינוק וילד מתיק החינוך הממלכתי לחינוך התורני האמיתי בתלמודי התורה, ועל זה היה בוכה וזועק רבינו בכל עת ועת ומאמת ליבנו, ואין ספק שכל מי שעתה יעשה זאת, מובטח לו שיהיה רבינו הקדוש צוקל"ה למליץ יושר בעדו ובעד כל משפחתו ויוסר מביתם כל חולי ומחלה, ויזכו לכל הברכות הנתונות בתורה!

ביאור ה' הוכרה לעורר בני ע"י הספד מפני היותו שמה על הצלת בנו

בספר מעשה חושב (הגילוף בס' אור המטה) כתב לתרץ על פי מדרש חז"ל שהבאנו לעיל, שאברהם אבינו בא לספוד לשרה ולבכותה מהר המוריה, וביאר שדוקא מפני שאברהם אבינו בא מהר המוריה וליבו היה שמח בבנו שניצול ממיתה, לכך מרוב שהיה שמח לא יכול היה לבכות, ולכן הקדים את להספיד את שרה שעל ידי זה יתעורר הבכ.

אך לכאורה יש לשדוד נרגא בפירושו, וכי שמחת אדם על הצלת בנו תסיר צערו על פטירת אשתו?

ויותר קשה וכי יעלה על הדעת שעיקר שמחת אברהם תהיה על שכביכול נבצר ממנו לעקוד בנו להש"ת, הלא זה היה כל תשוקתו ושמחתו לעקוד את בנו להקב"ה באהבה ובשמחה גדולה, שהרי באותה שעה נתנבא אל תשלח ירך אל הנער, ואם היה בו שום חלק עצבות אפילו דק מן הדק לא היה שורה עליו הנבואה (עי' חוסי' סוכה נ:).

ועוד הרי מבואר בחז"ל שגם אחרי שבישרו המלאך אל תשלח ירך אל הנער, ביקש אברהם אבינו לעשות ביצחק איזו חבלה, כמו שכתב רש"י (ויאל כ"ג י"ג): אמר לו אברהם אם כן בחינם באתי לכאן, אעשה בו חבלה ואוציא ממנו מעט דם, אמר לו אל תעש לו מאומה, אל תעש בו מום.

ובפירוש הריב"א (פסקי מלכות) כתוב שמצא מדרש שנטמן יצחק בגן עדן שנים כדי להתרפאות מהחיתוך שהתחיל אביו לשחטו. ובספר ילקוט יוד (פסקי מלכות) כתב בשם ה"ה"ק שאברהם שחט ליצחק שני סימנים בהר המוריה, והוליקוהו המלאכים לגן עדן לרפאותו, ולזה אומרים ברוך מחיה המתים באתה גיבור, שמדת יצחק היא גבורה. [ועל פי זה כתב בספר פענח רזא שיצחק לא היה בקבורת אמו דכתב "ויבא אברהם לספוד לשרה", ולא מוזכר שמו של יצחק, כי היה בגן עדן כאמור]. ואם כן איך יתכן לומר שכל שמחתו של אברהם היתה מפני שניצול בנו יצחק ולכך לא יכול היה להתעורר בבכי על שרה אלא על ידי ההספד!.

ביאור ט' הוכרה לעורר בני מפני שמחתו בקיום מצות עקידה ועמידתו בנסיון

אך מתוך הדברים האלה נראה לפרש שהיה אברהם אבינו שמח שמחה גדולה ועצומה על שזכה לקיים את מצות העקידה, ולעמוד בנסיון זה מתוך שמחה ואהבה עצומה להש"ת, ומתוך שהיה כולו עדיין שרוי בהשראת קיום המצוה מתוך שמחה גדולה, קשה היה לו להתעורר בבכי על פטירת שרה, לכך הקדים ההספד שעל ידה יתעורר לבכי.

ביאור י' מפני שמחתו שתרם אביו חזר בתשובה עורר הבכי ע"י ההספד

בספר אור משה (הגילוף בס' אור המטה) מתרץ שאברהם אבינו היה שמח מאד על שאביו תרח חזר בתשובה בסוף ימיו לעת פטירתו (כ"ג ג' ג' ג' ט"ו, וכן הוא במגלה כ"ד ל"ג, ונמלך אגדה ויקלף א' אום ח). ולכך הוכרה לעורר הבכי על ידי ההספד. ובוה ביאר כוונת מדרש חז"ל "ויבא אברהם לספוד לשרה ולבכותה" שבא מקבורת תרח אביו.

ביאור י"א הספדה היה בערב סוכות והיו מצוה עוברת משא"כ הבכי

מפורסמים דברי בעל הטורים עה"פ "ולבכותה" שהכ"ף קטנה להורות שאברהם בכה מעט, ופירש בספר ברכת הזבח לפי מה שאמרו חז"ל שהעקידה היתה ביום הכיפורים, וכן איתא בפיוט ליום הכיפורים, ומהר המוריה עד שהגיע אברהם להספיד לשרה היה מהלך שלוש ימים כמו שכתוב בפרשת העקידה "ויהי ביום השלישי" ואם כן מיתת שרה חלה בערב סוכות ונקברה באותו יום, לכן היה בכי והאבילות רק יום אחד, כי יו"ט מבטל אבילות, ולכן נאמר "ולבכותה" בכ"ף זעירא.

לאור זה תירץ בספר נר צבי להגאון רבי שרגא צבי טננבאום זצ"ל (נפסקי) שמטעם זה הקדים אברהם את ההספד לפני הבכי, כי היה מוכרח לקיים מצות ההספד לפי שלא יוכל לקיימה בזמן יו"ט דחג סוכות, כי החג מבטל אבילות בהפריסה, ונמצא שההספד הוי כמצוה עוברת, משא"כ הבכי אינה עוברת כי יוכל לקיימו גם בזמן חג הסוכות בציענא, על ידי שיהיה בוכה בליבו.

ביאור י"ב עיקר בכייתו של אברהם היה על ביתו

בספר אוצרות התורה מביא בשם הגאון נודע ביהודה והחתם סופר שפירשו הטעם שהאות כ"י קטנה בכתוב "ולבכותה", על פי מה שמוצינו בחז"ל (כ"ג ז' ט'): אמר לו אברהם אביו "ובכל" שמה. ועל כל כך זמן ששרה אימנו היתה בחיים לא הרגיש אברהם כל כך בחיסרון ביתו שנפטרה, ועתה שגם שרה מתה ונשאר אברהם לבדו, בזוכרו את ביתו החל לבכות גם עליה, ולכן האות כ"י קטנה לרמוז כאילו לא נכתבה ואז נשאר בכתוב "ולבתי", שבא לספוד לשרה ובתה. על פי זה אולי יש לומר שעיקר בכי זה של אברהם היה על ביתו, ולכך לא היה צריך להקדימו להספד.

מערכת "אשכול יוסף" שיע"י מכוון
 "כרם יוסף" ומוסדות "אור התורה"
 keremyosef@okmail.co.il
 פקס: 153-2-5373570
 ניתן לקבל בכל שבוע את העלון ישירות
 למייל, שלח בקשה למייל המערכת - מאושר ע"י
 גדולי שליט"א
 השירות ללא תשלום לזיכוי הרבים ©

גיליון "אשכול יוסף" יו"ל לזיכוי אלפים
 על ידי האחים היקרים והמבוכרים
 מר גדעון ניסים הי"ו, ואהרן ניסים הי"ו
 שנטלו על עצמם כל הוצאות הדפוס
 לברכה והצלחה להם ולכל בני ביתם
 מוקדש לעילוי נשמת הוריהם היקרים
 שלם אליה בן מסעודה ז"ל ונוריה בת גורג'יה ע"ה
 ת.נ.צ.ה.